

Ik meen hiermede de hoofdvraag wel te hebben beantwoord.

De vraag, of nu bij allerlei spelen het loten gebruikt mag worden, zooals wanneer men bij het damspel gaat raden, wie wit of zwart zal hebben, zou ik in het algemeen bevestigend willen beantwoorden. Indien het zuiver spel blijft en winstbejag uitgesloten is, dan zie ik in het raden naar de verdeling van zwart of wit, resp. in het loten, geen enkel verkeerd element. Het doel van het loten beslist hier in verband met de handeling, die men gaat verrichten.

De vraagsteller heeft zich bezwaard gevoeld, toen op zijn kantoor eens geschenken werden ontvangen voor het personeel in zijn geheel en „het” dus niet voor lichamelijke verdeling vatbare voorwerp verloot werd. Hij vraagt hoe dan te moeten handelen. Als men hier niet aan een successie kan denken, dan is m.i. in dit geval het loten, waarbij men loot om billijk te zijn tegenover iedereen, niet ongeoorloofd te achten. Men moet dan ook echter steeds de billijkheid als het doelwit in het oog houden en maatregelen beramen om te voorkomen, dat wellicht dezelfde man twee of meer keeren iets krijgt en de ander niets. Aldus ontstaat toch een successie, maar eene, waarbij persoonlijke willekeur wordt uitgesloten.

Wanneer de vraagsteller verder nog inlichtingen verzoekt omtrent allerlei andere, het economische leven in zijn kern rakende vraagstukken, zooals speculatie, handelingen op de beurs, de geoorlooftheid van koerswinst e.d., dan moeten wij op dit oogenblik nog even het antwoord schuldig blijven. Niet omdat wij tegen de beantwoording van die vragen opzien, doch het bestek van dit antwoord-artikel dwingt tot eene beperking. De vragen, verder gesteld, zouden een antwoord vorderen, veel uitvoeriger dan thans mogelijk is. Het is echter niet uitgesloten, dat binnen niet te langen tijd een of meer dezer onderwerpen in dit blad behandeld wordt.

's Gravenhage.

A. SCHILDER.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Leerrijke cijfers.

De in het Regeeringsverslag openbaar gemaakte cijfers geven ons aanleiding, eens weer te overzien, hoe de zaken op het terrein van het onderwijs in ons land staan.

Allereerst treft het ons dan, dat de bijzondere scholen reeds een veel grooter aantal leerlingen tellen dan de openbare. Op 31 December 1929 bezochten 480970 kinderen de openbare school en 737411 de bijzondere. We kunnen dus zeggen, dat ruim drie vijfde van de schoolgaande kinderen gebruik maakt van de bijzondere school. Zeer duidelijk is hier de invloed van de wet-1920 merkbaar. Eind 1920 borg de openbare school nog 54 pCt. van de schoolgaande kinderen binnen haar muren.

Met rassche schreden nadert dus de tijd, dat het overgrote deel van ons volk zich afkeert van de school, waaraan de natie zoo gehecht heette. Een van de bladen, die de openbare school propageeren, schrijft dan ook: „In steeds uitgestreker wordende gedeelten van ons land is de openbare school verdwenen of verdwijnende, teruggedrongen en verschrompeld tot een erbarmelijke dwerggestalte, die nog slechts een stumperig leven leidt. En hoeveel zwoegers in de plattelandsschooltjes, reeds op half licht gesteld, moeten zich als pädagoog in duizend bochten wringen om te verhoeden, dat de van alle kanten tegelijk toeschietende rukwinden hun zwak staand getimmerde met den grond gelijk maken.”

In het hier aangehaalde blad — „Het Onderwijs”, orgaan van de Vereen. van Hoofden van Scholen in Nederland — wordt de achteruitgang van de openbare school voor een niet gering deel gezocht in de strijd, die in deze school gevoerd wordt tegen het hoofdschap. De revolutionaire tendenz, die daaruit spreekt, is niet naar de smaak van ons volk. Het blad zegt even verder: „Als men den strijd tegen het hoofdschap — want strijd voor ancienniteitsbenoemingen is in wezen strijd tegen het hoofdschap — eens voor enkele jaren staken kon, als men de strijdbijl eens in het vet zette, ze begraven is nog niet eens noodig, en als allen, die in onze scholen werkzaam zijn, gezamenlijk optrokken om de school op hooger plan te krijgen, het geschokte vertrouwen van vele ouders terug te winnen, in plaats van ze nog verder van ons te vervreemden, en trachtten den vijand van onze school de wapens uit de handen te slaan, in plaats van ze steeds weer van munitie te voorzien?”

Als... maar dan zou de openbare school nummer één, de leerkracht nummer twee moeten worden, terwijl er voor den strijd tegen het thans bestaande hoofdschap, dat heusch van zijn overbodige ranken ontdaan is, geen plaats meer zou zijn.

Ik geloof niet, dat het juist gezien is, alsof de

strijd tegen het hoofdschap zulk een belangrijke oorzaak zou zijn voor de achteruitgang van de openbare school. Die strijd is slechts een uiting van de geest, die in het linksche kamp heerscht. Van die geest keert ons volk zich af en het kiest partij voor een school, waar de Christus der Schriften geëerd wordt en waar men dus ook het gezag durft te handhaven.

Intusschen kunnen we ons deze dingen voor gezegd houden. Het vertrouwen der ouders moet bewaard worden. Wie dat verliest, mag zijn school technisch zoo goed mogelijk maken — en heeft de openbare school in dit opzicht niet een pracht kans gehad? — hij trekt aan het kortste eind. De ouders willen bepalen, in welke richting het onderwijs gegeven zal worden.

Daarom betaamt allen, die met de bijzondere school in nauwe relatie staan, de uiterste voorzichtigheid. Zij moet niet worden de school van enkele bestuursleden, die de lakens maar uitdelen; zij moet nog veel minder worden de school van de onderwijzers, die wel zullen zeggen, hoe het moet en in hun oogen een misschien zeer gewichtige strijd voeren over de vraag, wie in die school wel het meeste te zeggen zal hebben, zij moet blijven de school van de ouders, die in ongeschokt vertrouwen hun kinderen aan de zorgen van de onderwijzers toevertrouwen.

Veel hangt er af van de vraag, hoe het zal gaan in ons land, als straks de overheidschool meer en meer verdwijnt. Niet alleen wij, maar ook het buitenland ziet hier op. Moge onze gestadige groei ons daarom meer en meer bevestigen in de overtuiging, dat de vrije school het juiste ideaal voor een gezonde ontwikkeling van ons volk hoog houdt.

Gr.

G. MEIMA.

II PERSCHOON

„Dan maar ziekelijk”.

Een der apeldoornsche docenten schrijft in „De Wakker” (Chr. Geref.):

Welgelukzalig de mensch, die er behoefte aan heeft, dat God tot zijne ziel spreekt: Ik ben uw heil! Men noeme het ziekelijk, het zij zoo! Dan maar ziekelijk!

Het spijt me wel, maar ik, die toch wel eens wat hoor en lees uit de kerkelijke samenleving, ken nu heusch geen enkel mensch, geen enkel blad, door wien, of waarin het „zieklijk” genoemd wordt, dat een mensch er behoefte aan heeft, dat God tot zijn ziel spreekt zoo als hier gezegd wordt. Ik vraag al weer, gelijk onlangs in verband met Prof. Haitjema: waar zijn toch die menschen?

Zeker, ik ken er wel, die van een bepaalde schemerige opvatting van dat „spreken” Gods, zulks dan weer in verband met de plaats, die het Woord van God daarbij inneemt, zeggen, dat ze ziekelijk is.

Maar daar handelt „De Wakker” niet over.

Evenwel, als het blad daar aan denken mocht, zonder dat verschil nader uit te werken, dan zou ik zeggen: help mee, om de menschen precies te zeggen, waar de kwestie over loopt, en om daarna duidelijk — want uw naam is volgens Zondag XII profeet — te zeggen, wat ziekelijk en wat gezond is.

Men krijgt den indruk anders, alsof het volk in slaap gebracht wordt, en leert strijden tegen vijanden, die niet bestaan. Dit is van oude tijden aan de methode van de zelfverdediging der niet-sterken, wijl op dit punt niet-geloovenden geweest. Voor hen is het ontdekkend, dat het Spreukenboek dit vlieden-voor-een-niet-bestaanden-ervolger aan de goddeloozen toeschrijft. Ons ter waarschuwing, en ter kenschetsing; niet van een persoon, maar van een bepaald werk.

En van zijn gevolgen.

Dageraads-duisternis.

In het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en Cultuur” schrijft Johan Smeeder het volgende:

’t Is Zondagmorgen vijf minuten voor tien.

De Dageraad is opgegaan in een Amsterdam-schen bioscoop. Ik betaal ook mijn kwartje, en kom op de galerij te zitten, waar almeer bezoekers binnenstroomden. Om tien uur is het tjokvol, en nog komen er. Duizend bezoekers? Minstens! Werklieden over ’t algemeen, kantoor-menschen, diamantbewerkers, jonge joden, een enkele gestudeerde, een onderwijzer misschien. Slovers, met den onrustigen trek van geestelijken honger, van ongestild verlangen op ’t gelaat; ook puffers, met dat ideaallooze, zelfvoldane gezicht waar je onwillekeurig een kroegbestaan achter zoekt. Ze rooken dikke sigaren en maken de atmosfeer ondragelijk. Iets onuitsprekelijk vulgairs van bioscoopweelderigheid en dampgenot ligt er over deze samengepakte menigte. Er zijn weinig vrouwen; die er zijn, zijn meest jonge vrouwen en meisjes. Geen of bijna geen kinderen.

Er wordt door fluweeldragers en anderen druk gevent met „De Tribune”, „De Vrijdenker”, „Sexuele voorlichting van de jeugd”, „Los van de Kerk”, kaarten voor het Zonnewendefeest (het Kerstfeest der atheïsten), enz.

’t Gordijn gaat open. Voor een groen-en-rooden achtergrond staat de spreker, een nog jonge man. Een kla-

terende stem, met den kwasi-helderen betoogtrant van den volksredenaar, die klinkklaar bewijst, dat er geen lucht is, omdat je ze niet ziet. Godsdienst is een ziekte van den geest, een besmettelijke ziekte, die dus bestreden moet worden, 98 pCt. van de menscheit lijdt eraan. De Hartog had gezegd, dat godsdienst niets te maken had met politiek, economie enz., net zoo min als met de manier waarop je de wasch doet. Maar dat was niet waar. Bewijs: 1e. de vlootwet, die ingediend en verdedigd werd namens den God van het Oude Testament. Die ook volkeren liet uitmoorden (applaus). 2e. Een gebeurtenis in een klein plaatsje van ons land, waar je tot nog toe het bestaan niet van wist.

— Blokzijl, fluisterde mijn buurman lachend.

— Het is de beroemde plaats Blokzijl (applaus, gelach).

Het geval Blokzijl werd uitgebuit, en culmineerde in dezen zin:

God wil niet, dat er op Zondag gevoetbald wordt, maar wel, dat er hersens worden ingeslagen” (daverend applaus).

Volgens een Duitsch professor is elk mensch in ’t diepst van zijn hart een atheïst. Een godsdienstig mensch is dan ook een dom mensch, in tegenstelling met ons, modern-denkende, redelijk-zedelijke wezens (!) enz. Kwinkslagen. Pauze.

In de pauze werd de heidensche oorsprong van het Kerstfeest terdege aangehouden, en propaganda gemaakt voor het Zonnewendefeest, het feest van het komende licht.

Na de pauze ging het betoog verder. Het Godsbeeld is een vergrootte foto van den menschelijken geest. In het Oude Testament stelt het nog een barbaarsch wezen voor. In ’t Nieuwe Testament is het al veel minder barbaarsch, omdat toen de beschaving voortgeschreden was. En in den loop der eeuwen, is het al maar vager geworden, zoodat er niets dan een dunne damp blijft. Daar doen bijv. de religieuze socialistten ook zoo dom aan mee. En nu heeft De Hartog gezegd, dat er een brochure van Drews ter perse ligt: „Godsdienst en filosofie”, die zal dan het definitieve godsbeeld brengen, en dat zal dan de God zijn van De Hartog en van nog een tien, twaalf filosofen. Maar daar kunnen wij niet meer bij. Dat is niets voor het volk. Een God, die alleen maar verstaan wordt door een paar filosofen, heeft ons niets meer te zeggen (applaus). Maar de echte clericalen gelooven in den God van het Oude Testament. Vandaar dat De Hartog de meeste last heeft met zijn eigen professoren. Ze weten het allemaal, wat hij openlijk zegt, maar ze zeggen: laat die kerel toch zijn h... houden, anders komen ze alles te weten, en moeten ze van onze leugens niets meer hebben (applaus).

Nee, wij zijn verder dan Multatuli. Die zei nog: „als God zich laat zien, is de tijd van loven daar”. Wij zijn verder: zelfs als de God van De Hartog bestond, zouden we zeggen: We zullen het zonder Uw krullen doen, we zullen onze kracht putten uit ons eigen redelijk-zedelijk wezen. We zouden Hem niet loven, maar... (hier volgde geen applaus).

Met een opwekking, om op de volkstellingkaart te zetten: geen kerkgenootschap, teneinde den godsdienst te bannen uit de maatschappij, en ’t uit naam der beschaving en der moderne wetenschap (!) te doen buiten God, besloot de spreker zijn daverend toegejuichte rede, nadat nog aangekondigd was, dat de film: „Abortus” in besloten kring zou worden vertoond.

...

Ik heb, lezers en lezeressen, uw sfingevoeligheid gespaard, door zooveel mogelijk in neutraal-beschaafde taal te transponeren, hetgeen ruw en plat en godslasterlijk werd voorgedragen onder gelach en gejuich.

Men vraagt zich af, hoe iemand in deze sfeer kan leven. Terwijl overal elders het mysterie van den diepen achtergrond der dingen met schroom wordt benaderd, dreunt hier een grofheid, die moet afstompen. Wie zal zeggen, hoeveel driftige genotzucht, hoeveel bioscoopziekte, hoeveel botte wrevel tierden in deze zielen, waar ’t goede zaad dreigt te verstikken. Wie de tentoonstelling van Socialistische Kunst zag te Amsterdam, herkent deze sfeer. Grauwe, geest-looze grijnzerij. De wereld dezer menschen is platgeslagen tot een paffe brij, waarin alleen sensatie en sensualiteit vat hebben. De oppervlakkige geestigheid van Multatuli, en het laffe, zinloze, mistige materialisme aschgloeien en walmen hier als de dikke sigaren dezer redelijk-zedelijk minderjarigen.

Dit is nu het „volk”, hetwelk de toekomst heeft. En dit zijn de lieden, die de knapste virtuozen in het vragenstellen op ministers afsturen.

Het „kenmerkende”

Uit een der kerkelijke bladen — dat ik niet las, maar „De Bazuin” zegt, dat het een geref. kerkbode is — trof mij dit:

In een korte schildering wordt tot driemaal toe het licht op Eli geworpen.

En van die driemaal zit hij tweemaal op een stoel. En eenmaal ligt hij op zijn bed.

Dat is het eenige, blijkbaar het kenmerkende wat ons van Eli wordt meegedeeld uit al die veertig jaar, dat hij Israël gericht heeft.

Aldus, die stoel en dat bed waren het kenmerkende van Eli.

Gelukkig, dat die man er zoo best afkomt. Het is immers gehoorzaam, op tijd naar bed te gaan; en het was gehoorzaam, dat Eli, toen hij „dienst” had, niet wegliep van zijn ambtelijk hem toegewezen plaats (zooals die schrijver niet wegliep uit zijn voorzittersstoel, als hij op de kerkeraadsvergadering moet wezen); en het was ook best, dat de man, toen hij oud, en nog wel blind was, zoo voorzichtig was, een (misschien zelfs nog zijn ambts-) stoel te nemen, want roekeloosheid is ongehoorzaamheid.

Als dit nu het kenmerkende van Eli is, dan komt hij er goed af. Beter dan — bij den bijbelschrijver.

Maar, Eli: de Maar had op „zit” op Mijn r mijn do schreven heeft ve is het va

De „H land op Leiden o

De oord, samen looze gevoel, wordt dagblas vergade vergade en het tische en omg berende het ver loosheid dan ool worden ontzet heft zie zijne vij der sam die zoo zelfverke vol sme Het art.

Wie C besef v inderdaa len aarc zonnige edele in voelende voudig e althans komt v van mer waardig zicht-er overmac fen. Gee logische duren; i gehad...

Na tien donkere k zaken? W onderschrij zelf” gestr andere da oorake christelike ware deze derd, dan a ditzelfde a delfigste a den Talmoe het princip etc. in die het calvini verbinden, democratie een ambt d het Woord, gesproken i

In de lue kerkbodes, haal:

Toen ee hij tot he toch uwe in het am dig word wat ik te Claus H die met e op ernstig preeken o niet gedam mij op de lui gewees mij niet g

Toen onla had, dat de zijn ze taai, nam oók n goelen graag de gevolgen. Intusschen van de gale lui ben. Volg den Heiligen Overigens Geest spreek

n betoogtrant
r bewijst, dat
et. Godsdienst
ttelijke ziekte,
an de mensch-
dat godsdienst
onie enz., net
le wasch doet,
y vlootwet, die
den God van
t liet uitmoor-
n klein plaats-
t bestaan niet

lachend.
zijl (applaus,
n culmineerde

oetbald wordt,
slagen" (dave-

Ik mensch in
n godsdienstig
a tegenstelling
like wezens (1)

prong van het
sanda gemaakt
t het komende

Het Godsbeeld
ijken geest. In
en barbaarsch
is het al veel
chaving voort-
euwen, is het
niets dan een
de religieuze
nu heeft De
an Drows ter
, die zal dan
lat zal dan de
en tien, twaalf
niet meer bij
le alleen maar
hen, heeft ons
de echte cleri-
de Testament.
heeft met zijn
l, wat hij open-
toch zijn b...
en, en moeten
(applaus).
e zel nog: „als
en daar". Wij
fartog bestond,
Uw krukken
ons eigen rede-
loven, maar...

tellingkaart te
den godsdienst
uit naam der
p (1) te doen
daverend toe-
d was, dat de
t worden ver-

voeligheid ge-
nal-beschaafde
plat en gods-
ch en gejuich.
deze sfeer kan
terie van den
chroom wordt
t moet afstom-
motzucht, hoe-
vel tieren in
te verstikken.
he Kunst zag
we, geest-looze
e platgeslagen
e en sensual-
estigheid van
e materialisme
e sigaren dezer

mst heeft. En
t in het vragen-

kenmerkende"
t ik niet las,
kerknode is —

driemaal toe
l op een stoel.

merkende wat
al die veertig

en merken-

komt. Het is
bed te gaan:
„dienst" had,
oe gewezen
uit zijn voor-
dering moet
toen hij oud,
tig was, een
nemen, want
, dan komt hij
rijver.

Maar, vreemd genoeg, ook de kerkbode veroordeelt
Eli: de stoel en het bed bewijzen 's mans laksheid.

Maar wat zal die schrijver het moeilijk hebben ge-
had op 31 Aug.: een koningin, die nu al zooveel jaar
„zit" op den troon... net als Eli op zijn ambtsstoel...

Mijn reputatie hangt aan een zijden draadje. Als na
mijn dood iemand wil zeggen, dat ik te veel heb ge-
schreven, en dan dit per ongeluk zóo uitdrukt: de man
heeft veel te veel op zijn bureaustoel gezeten, dan
is het vonnis klaar: de man heeft intens geluierd.....

Na tien jaar.

De „Haagsche Post" herinnert er aan, dat Prof. Bol-
land op 28 Sept. 1921, dus vrijwel vóór tien jaar, in
Leiden om het volgende gezegd heeft:

De groote stad, de wereldstad ten slotte, is het
oord, waar de geest van organische ontwikkeling onzer
samenleving ontluikt, verloopt en verdort tot geeste-
looze uitwendigheid van beschaving zonder plichts-
gevoel, zedelijkheid en vaderlandsliefde. Daaraan
wordt aanhoudend medegewerkt in het democratisch
dagblad en bij gelegenheid in de grootsteedsche volks-
vergadering; was de kerkelijke samenkomst een volks-
vergadering in het verroostende licht der eeuwigheid
en het verzachtende teeken der liefde, de democra-
tische volksvergadering onzer dagen is een verkeerd
en omgekeerd kerkelijke samenkomst in het versom-
berende licht van de belangen der tijdelijkheid en
het verbliftende teeken van den haat. De schaamte-
loosheid, om met den Talmood te spreken, neemt
dan ook toe; verneming helpt niet meer; grijsaards
worden beschaamd gemaakt door knapen; de zoon
ontziet zich niet meer voor den vader, de dochter ver-
heft zich tegen de moeder, en men heeft tegenwoordig
zijne vijanden aan eigene huisgenooten; het voorkomen
der samenleving is honds geword. Een beschaving,
die zóo is verlopen, moet bestemd zijn, om door
zelfverkanking aan haar einde te komen, een einde
vol smerigheid, stank en verrotting.

Het artikel van den hoogleraar besluit:

Wie dit begrijpt en tevens de onweerstaanbaarheid
beseft van de democratische beweging onzer dagen, die
inderdaad de strekking vertoont, zich over den gehe-
len aardbol uit te breiden, gelooft niet meer aan een
zonnige toekomst voor het betere, hoogere en meer
edele in ons menschen; hij acht voor de zuiverder
voelenden en de meer verlichtten het vooruitzicht een-
voudig donker, allereerst in ons eigen werelddeel. Hij
althans doen de teekenen des tijds een kwade to-
ekomst voorzien, waarin het democratische droombeeld
van menscheidsgeluk door heerschappij der minder-
waardigheden zal geworden zijn tot een voor allen
zicht- en tastbare ongerijmdheid, zonder dat toch die
overmacht der minderwaardigheden zich laat afschaf-
ten. Geesteloze en grove uitwendigheid van techno-
logische beschaving mag een lange wijde nog voort-
duren; het Europeesche Westen heeft zijn besten tijd
gehad....

Na tien jaar is de devolutie verder gegaan, en is de
donkere kijk van den spreker juist gebleken. De oor-
zaken? Wij zien ze grotendeels anders dan hij; maar
onderschrijven de opmerking, dat het „volk" met „zich-
zelf" gestraft wordt; al is dan deze formulering een
andere dan die van den spreker zelf. En — bij die
oorzaken rekenen we ook den achteruitgang van de
christelijke en calvinistische samenleving als zodanig;
ware deze teruggang niet „van hooger hand" bevo-
derd, dan zouden we het symptoom ervan thans niet in
ditzelfde artikel zien, waarin een van Nederlands ge-
weldigste denkers toont, niet te weten, dat wat hij aan
den Talmood toeschrijft, in den bijbel staat; dat voorts
het principe van verdeling tusschen vaders en zonen
etc. in dien bijbel een ander is, dan hij ziet; en dat
het calvinisme „eeuwigheid en tijdelijkheid" weet te
verbinden, en daarom ook alleen het recht heeft, de
democratie haar grens te wijzen, in haar leer n.l. van
een ambt der geloovigen, te bedienen in den tijd, naar
het Woord, dat van den Eeuwige, met den tijd bewogen,
gesproken is tot ons.

De geschreven preek.

In de laatste weken circuleert weer door ettelijke
kerkbodes, en natuurlijk dagbladen, het volgende ver-
haal:

Toen eens een leeraar bij Claus Harms kwam, zeide
hij tot hem: „Niet waar, heer Proost, gij schrijft nu
toch uw preek niet meer op? Toen ik nog jong
in het ambt was, schreef ook ik ze, maar tegenwoor-
dig wordt het mij door den Heiligen Geest gegeven,
wat ik te zeggen heb".

Claus Harms, de machtige getuige van Christus,
die met een vurige tong kon prediken, antwoordde
op ernstigen toon: „Ik schrijf nog steeds al mijn
preken op. Eens in mijn leven slechts heb ik het
niet gedaan. Toen echter heeft de Heilige Geest tot
mij op den kansel gesproken: „Claus, Claus, gij zijt
hui geweest. Meer of iets anders heeft de Heilige Geest
mij niet gezegd".

Toen onlangs iemand een artikeltje ergens gevonden
had, dat de dominees het nooit goed doen: lezen ze, dan
zijn ze taai, lezen ze niet, dan zijn ze wild, — och, toen
ham óók menige kerkbode dát over. Dominees ver-
goeien graag zichzelf, en verdedigen zich daarna tegen
de gevolgen.

Intusschen weet nu ieder, die bij mij zoo wel eens
van de galerij afgluurt, dat ik, K. S., verschrikkelijk
lui ben. Volgens de kerkbode? Veel erger: volgens God
den Heiligen Geest.

Overigens heb ik wel eens gehoord, dat de Heilige
Geest spreekt door het Woord, en dat zulke inspraakjes

van Claus Harms niets anders zijn dan subjectivistische
inspraakjes van hem zelf. Ethisch, vals mystiek, ge-
woon natuurlijk, zullen de dominees morgen weer
in de preek zeggen. En in het huisbezoek, als iemand
Claus Harms van de kerkbode ernstig navolgt. En zoo
sukelt de kerkbode verder, en de preek, en de heele
familie.

Ik zit op een stoel, eerste teeken mijner luiheid (zie
boven).

Ik „Jees" niet; tweede bewijs mijner luiheid.

Ik bedank de broeders hartelijk voor de ontdekkende
boodschappjes. Ik ga voorloopig nog mijn gang; en nu
moeten ze maar zeggen, dat ik in het tijdperk der ver-
harding leef. (Zie een voorgaand nummer).

Niet zoo bedoeld? Maar toch gezegd? Laat ons toch
eens concreet worden. En gereformeerd. En laat ons
God den Heiligen Geest niet tot Claus Harms een buiten-
bijbelsch onderhoud doen hebben op den preekstoel,
zonder dat de gemeente er bij te pas komt.

K. S.

BOEKBESPREKING

„Karaktervorming bij kleuters en kinderen",
door Dr S. O. Los, M. A.

N.V. Dagblad en Drukkerij „De Standaard",
Amsterdam.

Dr Los merkt in het voorwoord van zijn boek op: „Er
zijn weinige wetenschappen, die zich in de laatste jaren
zoo snel ontwikkeld hebben als de Karakterkunde. Een
van de gevolgen daarvan is de splitsing van het onder-
zoek naar de leeftijden. De pubertairen en de volwas-
senen moeten anders beschouwd worden dan de kinderen,
en hun vorming stelt andere eischen. Om deze reden
beperkt zich nevenstaande studie tot kinderen. Maar
ook bij dezen is het onderzoek verschillend naardat
men kleine of groote kinderen uit karakterologisch
oogpunt beschouwt. Vandaar de dubbele titel „Kleuters
en kinderen"."

Met deze onderscheiding van Dr Los kan ik het vol-
komen eens zijn. Ook met zijn betoog, dat de karakter-
kunde zich in de laatste jaren bijzonder snel heeft ont-
wikkeld.

Ik geloof niet te veel te zeggen, wanneer ik betoog,
dat in onzen kring Dr Los behoort tot de menschen, die
van de karakterkunde het meest studie hebben gemaakt
en die ook in hun werk toonen de literatuur, ook de
meest moderne literatuur, onder de knie te hebben.

Het vak waaraan Dr Los zich wijdt, heeft eigenaardige
gevaaren.

Immers, het gevaar is niet denkbeeldig, dat men
bij de vele verklaringsmogelijkheden en de vele hypo-
thesen, die er in onzen tijd al zoo zijn, te kust en te
keur gaat al naardat het op het moment uitkomt, om
dan nu eens bij deze school, dan weer bij die richting
zijn licht op te steken en een verklaringsgrond te
vinden. Het kan helaas niet worden ontkend, dat vele
schrijvers aan dit euvel mank gaan.

Een methode om zich aan dit gevaar te onttrekken
is dan, dat men de moderne literatuur zooveel moge-
lijk negeert, dat men ook werkelijk vaststaande, door
moderne richtingen geconstateerde feiten, ontkent, om
zoo een soort zielkunde te geven en een karakterkunde
en een paedagogiek te ontwerpen, die wel erg christelijk
klinken, maar in werkelijkheid met de feiten in de
hand niet zijn te handhaven.

Het is één van de groote verdiensten van het werk
van Dr Los, dat hij noch op de ééne, noch op de
andere klip is gestrand. Ik waag het te zeggen, dat we
in onzen kring nog niet zulk een goed stuk paedago-
gische psychologie hebben als dit boek van Dr Los.
Juist omdat dat boek eenzijdig uitgaat van een bepaalde
overtuiging, een overtuiging met welke we ons in het
algemeen wel kunnen vereenigen, maar toch ook ander-
zijds blijk geeft van de moderne literatuur te er-
kennen, heeft dit boek zoo'n groote waarde. We hebben
hier een wetenschappelijk werk in een vorm, die het
ook een eenigszins ontwikkeld lezer, die niet weten-
schappelijk onderleegt is, mogelijk maakt van de op-
vatting van Dr Los kennis te nemen.

Dr Los sluit zich aan bij zijn eigen werk, dat reeds
vroeger verscheen over de klassificatie van karakters
bij kinderen. Maar ook al zou men het met de karakter-
klassificatie niet geheel eens zijn, dan toch kan men
zich in den regel in wat hier in dit boek staat wel
vinden. Dat is m.i. een deugd van het boek. Het be-
wijst, dat het op een peil staat waarop zelfstandig, onaf-
hankelijk van een bepaalde klassificatie, onafhankelijk
van een formeele indeeling, deze materiele onschrij-
vingen en wenken worden gegeven.

Het is merkwaardig hoe Dr Los de gave heeft veel te
zeggen met weinig woorden. We willen wel eerlijk er-
kennen, dat we verbaasd stonden op 128 — zij het dan
ook groote en dicht bedrukte — pagina's zoo enorm veel
materiaal verwerkt te zien.

We hopen van harte, dat dit boek bij onze onderwijzers
en onderwijzeressen er nu eens in gaat. Een eigenaardig
verschijnsel toch is het, dat bijv. op de na-akte-examens
nog allerlei tweede- en derdehandsche werken op het
boekenlijstje staan. Eigenaardig is het ook, dat men
zich schijnt tevreeden te stellen met boeken, die wel
20 of 30 jaar oud zijn. Natuurlijk zijn er werken, die
standaardwerken blijven. We denken bijvoorbeeld aan de
„Paedagogische Beginselen" van Bavinck, maar er
zijn andere, die na 30 jaar eigenlijk waardeeloos zijn,
tenzij men ze dan uitsluitend beschouwt als historische
documenten. Dat zijn de boeken, die voornamelijk be-
rusten op feiten, die door onderzoek zijn vastgesteld,
maar verklarend zijn vanuit een bepaalde beschouwing.

Nu is het merkwaardig, dat een zeker conservatisme
altijd de menschen weer doet grijpen naar dezelfde
boeken en dat ook onze onderwijzers zich niet altijd

kunnen losmaken van een eenmaal uitgesproken waar-
deering.

We moeten echter niet vergeten, dat er in de laatste
20, 25 jaar op het gebied van de psychologie zooveel
is voorgevallen, zooveel is ontdekt en zooveel is gecon-
stateerd, dat een boek, dat in 1910 een waardevolle
bijdrage was voor de kennis der psychologie, nu in
ieder geval niet meer dienen kan om ons ook maar
in de verte eenige kennis te geven van den stand van
zaken op psychologisch erf.

Na het verschijnen van het boek van Dr Los hebben
we gelukkig althans één uitgave, die inderdaad alle
nieuwe gegevens, voorzoover zij het verwerken waard
zijn, ook verwerkt heeft, en die ons in staat stelt op
het terrein van de karakterkunde de dingen te overzien.

Natuurlijk zijn er in dit boek wel eenige uitdrukkin-
gen, die we niet voor onze rekening nemen. Er staat
wel eens een enkele uitspraak in, die ons wat bond uit-
gesproken lijkt.

Maar daar staat tegenover, dat sommige gedeelten
blijk geven van een zoo gelukkige gave om de dingen
met enkele woorden te zeggen, dat we dit alles gaarne
voorbijzien.

J. W.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Ierseke: G. H. de Jonge te Tzum en H. Smit te Rottevalle.
Opende (Gr.): J. G. Adema, cand. te Leeuwarden en H. Bouma,
cand. te Haren.

Slidrecht: J. W. Eselink te Doorn en J. Oussoren te
Spijkenisse.

Beroepen te:

Amsterdam (voor den Miss. dienst te Djocacarta): A.

Doodorp te Heemstede.

Rotterdam (vac. C. B. Bavinck): J. H. Sillevius Smitt te
Semarang (N. O. I.).

Voorthuizen: J. Bos te Monnikendam.

Intrede te:

Ede: J. Kremer, cand. Tekst: Hebr. 10:23—25.

Diever: J. W. de Jager, cand. Tekst: Hebr. 4:12.

Goes: W. H. v. d. Vegt. Tekst: Jac. 1:19.

Helder: Joh. Meynen, Tekst: Efeze 2:22—24.

Hijken: J. E. Booy, cand. Tekst: Col. 4:3 en 4.

Mijdrecht: F. de Vries. Tekst: 2 Cor. 2:14—16.

Afscheid van:

Oudshoorn: H. W. H. v. Andel. Tekst: Hebr. 13:8.

Dr. K. Dijk.

Dr K. Dijk, pred. bij de Geref. Kerk te Den Haag-West,
is voorloopig door ongesteldheid verhinderd zijn ambtelijk werk
te verrichten.

Nieuwe Predikantsplaatsen.

Te Breda besloot de Raad der Geref. Kerk over te gaan
tot stichting van een tweede predikantsplaats en het insti-
tuut van hulpprediker op te heffen.

Te Groningen besloot de Kerkraad der Geref. Kerk het
aantal predikantsplaatsen met één uit te breiden, en derhalve
voorbereidingen te maken voor het beroepen van een zevenden
predikant.

Candidaten tot den H. Dienst.

Cand. N. J. A. van Exel, beroepen te Strijen, is door de
classis Barendrecht der Geref. Kerken peremptoir geexa-
mineerd en met algemeene stemmen tot den dienst des
Woords en der Sacramenten toegelaten.

In de Woensdag j.l. gehouden vergadering van de classis
Amsterdam is praeparator geëxamineerd en met algemeene
stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. Kerken, de heer
J. J. Verleur, van Watergraafmeer, cand. aan de Vrije Univer-
siteit. De heer Verleur zal de kerken des Zondags gaarne dienen
en een eventueel beroep terstond in overweging nemen. Zijn
adres is Krugerstraat 12, Amsterdam-Oost.

Cand. R. van Maare, te Loenen a. d. Vecht, verkreeg van de
classis Breukelen der Geref. Kerken, verlenging van zijn recht
om te proponeeren.

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND."

Beroepen te:

Amsterdam-C: J. J. Buskes Jr te Oosterend (Texel).

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Aangenomen naar:

Harderwijk: J. Tamminga, cand. te Franeker.

Bedankt voor:

Aalten en Den Helder: J. Tamminga te Franeker.

NEDERL. HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Almkerk (toez.): F. J. Broeyer te Oude- en N. Wetering.

Amstelveen: W. Rijnsburger te Polsbroek.

Eenter: H. Haselager te Baambrugge.

's-Heer Hendrikskinderen: J. Koopmans te Elkerzee.

Heinoord: W. Okken te Tienhoven (U.).

Hurwenen: J. W. Boogaard te Burgh (Schouwen).

Hoorn op Texel: J. W. v. Petegem, cand. te Dinxperlo.

Krimpen a. d. Lek: A. H. J. G. v. Voorthuizen te Lage

Vuursche.

Waarder (Z.-H.), St. Annaland en Scherpenisse: J. C. Terlouw

te Kamperveen.

Aangenomen naar:

Beekbergen (toez.): G. C. H. Bos te Roodeschool.

Etten (N. Br.): A. Verwaal te Alkmaar.

Bedankt voor:

Aalsmeer (le pred. pl.): A. Hijmans te Nijverdal.

Bergschenhoek: J. Ronge te Hoog-Bloklund.

Delfzijl: Dr J. J. Woldendorp te Stedum.

Benschop: B. Batelaan te Barneveld.

's-Gravemoer: J. C. Terlouw te Kamperveen.

Heteren (toez.): J. H. Koster te Montfoort.

Krimpen a. d. IJssel (toez.): G. de Vries te Heerde.

Zevenbergen: Th. M. Loran te Brielle.

Intrede te:

Bussum: Th. A. Hoen. Tekst: Joh. 4:26.

Charlois (R'dam): H. Stolk. Tekst: Hand. 13:26b.

Doetsburg: W. H. Walvaart. Tekst: 1 Cor. 2:2.

Haren: A. Oskamp. Tekst: Joh. 6:68.

Rhenen: Joh. Kijne. Tekst: 1 Tim. 1:15.

Afscheid van:

Aalsmeer: W. J. v. Elden. Tekst: Hebr. 13:8.

Kolham: D. J. Politiek. Tekst: 1 Petr. 2:5.